

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

PER BOARD-01 EXAMINATION (2025-26)

MARATHI

MARKING SCHEME

Class : X

Date : 10.11.2025

Admission No.:

Duration-3Hrs

Max. Marks : 80

Roll No.:

विभाग (अ) वाचन व आकलन गुण (15)

प्र 1 :- (आकलन) अ: अपठित गद्यांश :-

प्र 1 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा

(3X1=3)

- 1 क शिवाजी
- 2 अ जिजाबाई
- 3 ड मानवतेसाठी

प्र 1 (ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 छत्रपती शिवाजी महाराजांना संपूर्ण जगात हिंदवी स्वराज्याचे संस्थापक, आदर्श शासनकर्ता, जाणता राजा, श्रीमान योगी नावाने ओळखले जाते.
- 2 शिवरायांनी स्वराज्याच्या स्वप्नाची पूर्तता करण्याची शपथ घेतली.
- 3 चाणाक्ष बुद्धीने योग्य नियोजनाने महाराजांनी आपल्या पेक्षा महाराजांनी आपल्यापेक्षा बलाढ्य शत्रूचा पराभव केला.
- 4 मोगल, आदिलशाही, निजामशाही सामान्य जनतेचे लचके तोडत होते.

प्र 1 (क) उता-याच्या आधारे खालील प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा :- (कोणताही एक)

(1X2=2)

- 1 छत्रपती शिवाजी महाराज म्हणजे बुद्धी, धैर्य, शौर्य, पराक्रम आणि जिद्दीचे मूर्तिमंत उदाहरण आहेत .
- 2 महाराजांचा सर्वात मोठा गुण म्हणजे त्यांनी कधी जाती-धर्मासाठी संघर्ष केला नाही. त्याचा संघर्ष होता मानवतेसाठी, म्हणूनच त्यांना रयतेचा राजा म्हटले जाते.

प्र 2 (आकलन) अ: अपठित पद्यांश :-

प्र 2 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा :-

(3X1=3)

- 1 अ घरटे
- 2 घ पावसाने
- 3 ग घरटी

प्र 2 (ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-

(4X1=4)

- 1 कवी पावसात हरवून गेला आहे.
- 2 पावसामुळे धरती विखुरली आहे.
- 3 कवी पावसाला कोसळधारा थांबवण्याची विनंती करीत आहे.
- 4 मन वेदनांमुळे विव्छलत आहे.

विभाग :- ब (20 गुण)

प्र 3 (अ) शब्दांच्या जाती ओळखा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 अ सर्वनाम
- 2 ब बापरे
- 3 क शब्दयोगी अव्यय

4 ब खूप

5 ब उभयान्वी अव्यय

प्र 3 (ब) काळ ओळखा व बदला (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 वर्तमानकाळ

2 भविष्यकाळ

3 आई काल सकाळपासून काळजीत आहे .

4 भूतकाळ

प्र 3 (क) वाक्याचे प्रकार ओळखा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 केवलप्रयोगी वाक्य

2 ही नदी अस्वच्छ नाही.

3 प्रश्नार्थी वाक्य

4 आज्ञार्थी वाक्य

प्र 3 (ड) समानार्थी शब्द (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 गोंधळ

2 पर्वत

3 किल्ला

प्र 4 (अ) विरुद्धार्थी शब्द (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 अविवेकी

2 बेसूर

3 निर्दोष

प्र 4 (ब) लिंग बदला (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 वीरांगणा

2 विधवा

3 दोरी

प्र 4(क) वचन बदला (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 अंडी

2 प्रश्न

3 खारका

प्र 4 (ड) समास ओळखा (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 समाहार द्वंद्व समास

2 द्विगु समास

3 अव्ययीभाव

विभाग-क पाठ्यपुस्तक आधारित (30 गुण)

प्र 5 (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 सत्कारात अब्दुलला फुलांचा गुच्छ व सुंदर फुलदाणी मिळाली.

2 कथेच्या यशाचे रहस्य उत्तम निवेदन तंत्र आहे

3 मराठी भाषादिन 27 फेब्रुवारीला साजरा होतो .

4 वनज कमी करण्यासाठी पंतांनी पहिला उपाय अहारपरिवर्तन केला.

प्र 5 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 निवेदन.

2 प्रामाणिकपणे.

3 अभ्यासाला

4 उजळ

प्र 5 क:- खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा:-

(1X3=3)

1 भावे सरांचे शब्द हीच खरी माशेलकरांची ऊर्जा हा प्रस्तुत प्रश्न उर्जाशक्तीचा जागर या पाठातील असून लेखक डॉ माशेलकर हे आहेत . या पाठात माशेलकरांच्या जडणघडणीत भावे सरांचा कसा मोलाचा वाटा होता हे सांगितले आहे.

भावे सरांची एका प्रयोगाद्वारे माशेलकरांना सांगितले की तुमच्यातील उर्जा शक्ती जागवा तुम्ही काहीही करू शकता व त्याच्या मार्गदर्शनामुळेच ते आयुष्यात महान वैज्ञानिक झाले भावे सरांचे शब्द हीच खरी माशेलकरांची ऊर्जा म्हटले आहे कारण भावे सरांचा माशेलकरांच्या जीवनात फार मोलाचा वाटा आहे.

2 दिलेला प्रश्न रंग साहित्याचे या पाठातील आहे कादंबरीने करून दिलेला स्वतःचा परिचय म्हणजे तिच्यात खूप पात्र असतात. त्यांचा परस्परांची संबंध असतो. विविध घटना प्रसंगांतून

तिचे कथानक उलगाडत जाते. वाचता वाचता तिच्यातील पात्र ओळखीची वाटू लागतात अनेक अनपेक्षित वळणं घेत घेत ती वाचकांची उत्कंठा वाढवते.

3 दिलेला प्रश्न उपास या पाठातील असून लेखक पु.ल. देशपांडे आहेत.

दुसऱ्या दिवशी पंतांचा व्रतभंग झाला कारण अण्णा नाडगौडाला प्रमोशन मिळाल्यामुळे त्याने सर्व सेक्शनला पार्टी दिली कॅटीनच्या आचार्याने मिठाईत साखर न घालता साखरेत मिठाई घातली होती. घासाघासागणिक सहस्त्रावधी कॅलरीज पोटात चालल्या होत्या. व त्यामुळे दुसऱ्या दिवशीच पंतांचा व्रतभंग झाला.

प्र 5 ड:- वाक्प्रचारांचा योग्य वापर करून वाक्य पुन्हा लिहा :-

(5X1=5)

(दम भरणे/भानावर येणे/नवल वाटणे/चलबिचल होणे/उदयुक्त करणे)

- 1 रमणने गावातील मुलांना मार्गदर्शन करत अभ्यासाला उदयुक्त केले.
- 2 टाळयांच्या गजराने बबनराव भानावर आले.
- 3 शिक्षकांनी मस्ती करणाऱ्या मुलांना चांगलाच दम भरला.
- 4 मानसाळलेला वाघ पाहून आम्हांला नवल वाटले,
- 5 समोर समोसे पाहताच राधाबाईचे मन चलबिचल झाले .

प्र 6 अ :- (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा:- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 शेकडोवेळा चंद्र आला,तारे फुलले,रात्र धुंद झाली.
- 2 उत्क्रांतीचा ललकार घुमावा असे कवी किशोर पाठक यांना वाटते.
- 3 तोफा धडाडताना सैनिकाचे पाऊल जिद्दीचे पडते .
- 4 कवीचे हात दारिद्राकडे गहाण पडले.
- 5 हरिणी आपल्या पाडसासाठी चिंतीत आहे

प्र 6 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 अवतार
- 2 श्रावण
- 3 विचार
- 4 देशाचे
- 5 अंकिला

प्र 6 क) खालील काव्यपंक्तींचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा:- (कोणतेही एक)

(1X3=3)

1 दिलेल्या ओळी स्वप्न करू साकार या कवितेतील असून कवी किशोर पाठक आहेत आपल्या कर्तृत्वान हातामध्ये यंत्र खुशीत डोलायला लागते. एकवटलेली कष्टाची शक्ती मनातला पवित्र मंत्र बोलते उदयोगाचे सतत चक्र फिरते हळूहळू होणाऱ्या या बदलाचा जयजयकार आकाशापर्यंत बुलंदपणे घुमवू या.

किंवा

प्रस्तुत ओळी औक्षण या कवितेतील असून कवयित्री इंदिरा संत आहेत. प्रत्यक्ष युद्ध होताना तुझ्या डोक्यावर लढाउ विमाने घोंघवतात. त्यातून गोळ्यांचा वर्षाव होतो . बॉम्ब फुटतात. धुवधार गोळीबारामुळे आणि धडधडणाऱ्या तोफांमुळे अवतीभवती धुरांचे लोट उसळतात. तरी निकराने शत्रूशी झुंज देण्यासाठी तुझे हिमतीचे पाउल पुढेच पडते या रणधुमाळीत तू जिद्दीने लढतोस.

प्र 7 (अ) स्थूलवाचन :- एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 अखिल भारतीय मराठी संमेलन 1938 साली मुंबईत भरले होते .
- 2 दिवाळी हा शब्द मूळ संस्कृत भाषेतून आला आहे.
- 3 व्युत्पत्ती कोशाचे अध्यक्ष स्वातंत्रवीर सावरकर होते.

प्र 7 (ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40ते 50 शब्दात लिहा :-

(1X2=2)

1 स्काय इज लिमिट ही परिस्थिती निर्माण होऊ शकते जेव्हा स्वतःचे काम स्वतःहा निर्माण करण्याची सकारात्मक प्रवृत्ती निर्माण झाल्यावर. बॉसने सांगितले तेवढेच काम करणे ही चुकीची वृत्ती आहे. स्वतःचे मार्ग स्वतः शोधणे, स्फूर्ती मिळविणे व कार्यात प्रवीण होणे हे ध्येय असावे यालाच स्काय इज द लिमिट असे म्हटले आहे.

2 व्युत्पत्ती कोशाची कार्य :-

- 1 शब्दाचे मूळ रूप दाखविणे
- 2 अर्थातील बदल स्पष्ट करणे.
- 3 उच्चारातील बदल व फरक दाखवणे
- 4 बदलांचे कारण स्पष्ट करणे

विभाग- ड लेखन- गुण 15

प्र 8 (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा :-

(1X6=6)

- 1 विषयाची निवड — 1
- 2 स्वविचारांचे प्रकटीकरण करण्याची क्षमता — 1
- 3 घटनांचा तार्किक विचार — 1
- 4 भाषा प्रभावी व सोपी — 1
- 5 लेखन प्रसंगानुरूप व संवेदनशील — 1
- 6 निबंधाचा योग्य समारोप — 1

प्र 8 (ब) मुद्दयावर आधारित गोष्ट लिहा. (शीर्षक आणि तात्पर्य आवश्यक)

(1X5=5)

- 1 कथेचे योग्य शीर्षक— 1
- 2 कथेतील संवाद मांडणी — 1
- 3 लेखनातील घटनाक्रम — 1
- 4 भाषेचा ओघ, पात्र — 1
- 5 समारोप, तात्पर्य — 1

प्र 8 (क) पत्र लेखन :- (कोणतेही एक)

(1X4=4)

- 1 दिनांक व पत्ता — 1
- 2 विषय व संबोधन — 1
- 3 मुख्य मायना— 1
- 4 समारोप — 1

::::::::::::: समाप्त :::::::::::::::